

Droom Pool vond weerklank

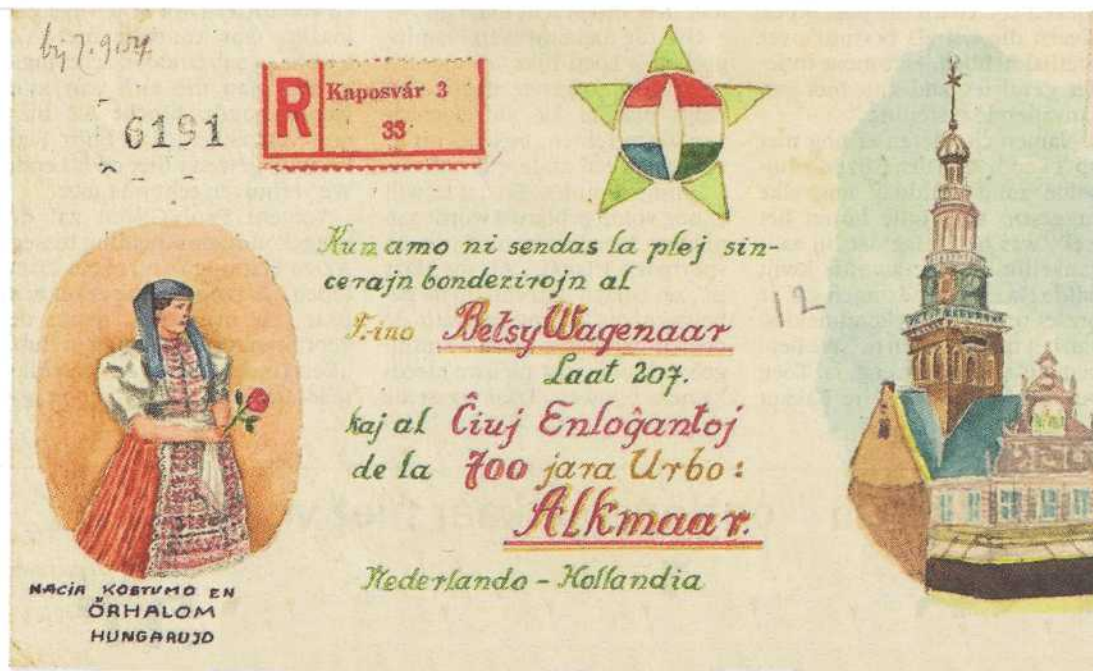
DOOR HET REGIONAAL ARCHIEF

Nu het Engels steeds meer de positie van wereldtaal begint in te nemen, is het moeilijk voor te stellen dat eens hetzelfde werd verwacht van het Esperanto, een door de Poolse oogarts Ludovic L. Zamenhof (1859-1917) ontworpen taal.

Zamenhof was geboren in Bialystok, een stad in het oosten van het huidige Polen met een bevolking die toentertijd bestond uit Polen, Duitsers, Joden, Russen en Litouwers. De verschillende bevolkingsgroepen stonden vaak vijandig tegenover elkaar. Zamenhof, zelf van joodse komaf, hoopte dat een gemakkelijk te leren tweede taal, te spreken naast de eigen moedertaal, de mensen dichter bij elkaar zou brengen. Onder het pseudoniem 'Doctoro Esperanto' (hij die hoopt) publiceerde hij in 1887 zijn eerste leerboek voor de nieuwe taal. De woordenschat van het Esperanto ontleende Zamenhof aan de Romaanse, Germaanse en Slavische talen, met nadruk op de eerste. De grammatica van de nieuwe taal was eenvoudig en regelmatig. Prettig was ook dat ieder woord precies zo werd uitgesproken als men het schreef.

'Amikejo'

Het Esperanto kende een grote bloei in de eerste helft van de 20e eeuw. In Nederland werd in 1905 de eerste Esperantovereniging opgericht, 'La Estonto estas nia' (De toekomst is aan ons). In hetzelfde jaar werd in Frankrijk een internationaal congres georganiseerd, waar esperantisten uit de hele wereld elkaar ontmoetten en in het Esperanto met elkaar spraken. Sindsdien zijn deze congressen jaarlijks gehouden, met alleen een onderbreking gedurende de Tweede Wereldoorlog. In 1908 werd de Wereld Esperanto Vereniging (UEA) opgericht, die sinds 1955 haar hoofdkwartier heeft in Rotterdam. Even leek het erop dat er zelfs een Esperantoland zou komen. De ca. 2500 inwoners van het onder het Drielandpunt bij 'Vaals gelegen dwergstaatje Neutraal Moresnet raakten in 1908 geheel in de ban van het Esperanto. Er waren plannen om er een Esperantovrijstaat te vestigen onder de naam 'Amikejo',

IK WAS ERBIJ

Deze rubriek is een samenwerking tussen de Alkmaarsche Courant en het Regionaal Archief. In 'Ik was erbij' zal steeds een foto uit de collecties van het archief te zien zijn van een opmerkelijke gebeurtenis uit het verleden. Het verhaal bij de foto wordt geschreven door medewerkers van het Regionaal Archief. U wordt gevraagd om uw herinneringen aan die gebeurtenis naar ons toe te sturen: r.schmitz@hdcmedia.nl of Voor- dam 11,1811 MA Alkmaar. Reacties zullen in de rubriek 'De plek' worden afgedrukt. Zo komt er met uw medewerking een reconstructie van de gebeurtenis tot stand.

Esperanto voor 'plaats van grote vriendschap'. De Eerste Wereldoorlog gooide roet in het eten. In 1919 werd Neutraal Moresnet ingelijfd bij België.

West-Grafdijk

In Nederland kreeg de nieuwe beweging vooral in de jaren dertig een grote aanhang. Enthousiaste esperantisten richtten tal van verenigingen op die de taal gingen propageren, waarbij men zich wonderlijk genoeg volgens de bekende maatschappelijke zuilen organiseerde: er kwamen socialistische, katholieke, protestantse en neutrale verenigingen. Esperanto was met name populair in de sterk internationaal gerichte

Brief met adressering in het Esperanto, gestuurd ter gelegenheid van het 700-jarig bestaan van Alkmaar in 1954. De tekst luidt: 'Met liefde zenden wij de oprechtste gelukwensen aan mejuffrouw Betsy Wagenaar en aan alle inwoners van de 700-jarige stad Alkmaar'. Foto onder: kinderen uit West-Grafdijk in 1929 tijdens de opvoering van een toneelbewerking in het Esperanto van het sprookje van Andersen over de nieuwe kleren van de keizer. FOTOS REGIONAAL ARCHIEF

arbeidersbeweging. Voor werklozen was het volgen van een Esperantocursus in de jaren dertig extra aantrekkelijk omdat het een vrijstelling van de stem- plicht opleverde, althans op de cursusdag. Ook in onze omgeving was het Esperanto populair. De beweging dankte veel aan de inzet van enthousiaste voortrekkers. In West-Grafdijk bijvoorbeeld was dat het onderwijzersechtpaar Veenendaal-Bouwes; Vanaf 1934 gaf het echtpaar een Esperantojeugd- blad uit onder de

naam 'La Juna Vivo' (Het Jonge Leven). Door hun enthousiasme kwamen vele dorpsbewoners in de ban van het Esperanto. West-Grafdijk werd naar de groene vlag van de beweging wel 'La verda villago' (Het groene dorp) genoemd. Op Texel waren het twee broers, Johan en Gijs Duinker, die het Esperanto propageerden. Een jonge- Texelaar, Siem de Waal, reisde op de fiets door heel Europa, waarbij hij zich behoorlijk wist te redden in het Esperanto. Zijn ervaringen bewezen dat het Esperanto

van nut kon zijn bij internationale contacten. In 1935 werd een groot Esperantofeest georganiseerd op Texel, waarbij zelfs een monument voor de taal werd onthuld.

Archieven

Het Regionaal Archief bewaart twee archieven van Esperantoverenigingen uit onze regio. De oudste van de twee werd in 1933 in Schagen opgericht onder de naam 'La Norda Stelo' (De Noordster). Het was een regionale vereniging, bedoeld om de esperantisten in het noorden van Noord-Holland met elkaar in contact te brengen. Men kwam bijeen op wisselende plaatsen in het hele gebied. In 1938 organiseerde 'La Norda Stelo' samen met de redactie van 'La Juna Vivo' een internationale jeugdbijeenkomst in Groet. Er waren 203 deelnemers uit 9 landen. In de zomer van 1940 was men van plan in Koedijk bijeen te komen, maar de Duitse inval doorkruiste de plannen. In maart 1941 werden alle Esperanto-organisaties in Nederland door de bezetter opgeheven en hun goederen in beslag genomen. Een door een jood ontworpen internationale taal was onacceptabel. De Duitsers braken zelfs het Texelse Esperantomonument af.

Na de oorlog kende de beweging een korte periode van nieuwe bloei. Minister-president Willem Drees, overtuigd esperantist, was een van de sprekers op het in 1954 gehouden Esperantowereldcongres in Haarlem. Het Esperantomonument op Texel werd in 1950 herbouwd en in Alkmaar werd in 1951 de 'Esperanto-Klubo Alkmaar' opgericht. Ook het archief van deze vereniging is te vinden in het Regionaal Archief.

Neergang

Met de opkomst van het Engels als internationaal communicatiemiddel begon een gestage neergang van het Esperanto. De ledenaantallen van de verenigingen daalden. Een Teleac-cursus Esperanto in het seizoen 1971-1972, gegeven, door Kees van Kooten en Wim de Bie, vermocht het tij niet te keren. In 1982 werd 'La Norda Stelo' opgeheven. Toch bestaat de Alkmaarse Esperanto-Klubo nog steeds en houdt de hoop levend dat het Esperanto ooit de internationale wereldtaal zal worden waarvan Zamenhof droomde.